

Metamorfoza

Naslov originala
Franz Kafka
Die Verwandlung

Zbirka
Areté

Za izdavača
Nina Gugleta

Urednik
Nina Gugleta

Redaktura
Ana Marija Grbić

Prevod
Nils Nebe

Lektura
Irina Vujičić

Korektura
Aleksandra Dunđerski

Grafičko oblikovanje
Jana Vuković

Štamparija
Artprint, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Izdavač
Areté, Beograd

Meta Morfoza

Franc Kafka

prevod
Nils Nebe

ARETÉ
www.areté.rs

I

Kada se Gregor Samsa probudio jednog jutra iz nemirnih snova, primetio je da se u krevetu pretvorio u ogromnu bubašvabu. Ležao je na leđima tvrdim kao pancir i video, kada bi malo podigao glavu, svoj podignut, smeđ, ukrućen i podeljen stomak na čijem se vrhu jedva još držao pokrivač koji samo što nije skliznuo na pod. Brojne, u odnosu na telo jadne i mršave nožice, treperele su mu bespomoćno pred očima.

Šta se sa mnom dogodilo, pomisli. To nije bio samo san.

Njegova prava pravcata, samo osetno mala, ljudska soba ležala je mirno, između četiri dobro poznata zida. Iznad radnog stola, na kojem je bila prostrta raspakovana kolekcija različitih tkanina – Samsa je trgovački putnik – visila je slika koju je nedavno izrezao iz nekog ilustriranog časopisa i stavio je u lep pozlaćeni ram. Predstavljala je damu koja, sa šeširom i šalom od krzna, sedi uspravno i prema gledaocima diže teški krzneni muf koji joj sakriva cele podlaktice. Gregor je zatim usmerio pogled ka prozoru, a od tmurnog vremena – čulo se kako kišne kapi udaraju po prozorskom limu – postao je potpuno melanholičan. *Kako bi*

bilo da odspavam još malo i zaboravim sve ludorije, pomisli, ali to je bilo potpuno neizvodljivo jer je bio navikao da spava na desnoj strani i uvek bi se nanovo vraćao u taj položaj. Ma koliko silovito da se bacao u desnu stranu, uvek bi se ponovo vratio u pređašnji položaj na leđa. Pokušao je ovo sigurno sto puta, zatvorenih očiju da ne bi gledao nožice kako mu se koprcaju, i odustao je tek onda kada je u boku počeo da oseća neki prigušeni bol koji do tada nije primećivao.

O Bože, pomisli, kakvo sam naporno zanimanje izabrao! Iz dana u dan na putu. Poslovni stres mnogo je veći nego u prodavnici ili kod kuće a, osim toga, nametnuta mi je i muka putovanja, briga oko hvatanja vozova, neredovna, loša ishrana i druženje s ljudima koje je promenljivo, nikada ne traje dugo i ne postaje srdačno. Dođavola s tim! Osetio je blagi svrab gore na stomaku; polako se na leđima gurao bliže uzglavlju kako bi mogao bolje da podigne glavu; našao je mesto koje ga je svrbelo, osuto belim tačkicama za koje nije znao šta su, i hteo je da jednom nogom opipa to mesto, ali odmah ju je uvukao jer je osetio da mu, pri dodiru, ledeni žmarci struje celim telom.

Ponovo otpuzi u svoj pređašnji položaj. To rano ustajanje, pomisli, potpuno me otupljuje. Čovek mora da se ispava. Drugi putnici žive kao žene iz harema. Kada se, na primer, pre podne vratim u gostionicu da prepisem dobijene naloge, ta gospoda tek seda da doručkuje. Kada bih ja to pokušao kod svog šefa, momentalno bih dobio otkaz. Ali ko zna, uostalom, zar ne bi to bilo odlično za mene? Kada se ne bih suzdržavao zbog svojih roditelja, već bih odavno dao otkaz, stao pred šefa i kazao mu šta sve mislim iz dna duše. Srušio bi se s pulta! Pa i jeste čudno da taj čovek seda na pult, pa onda s visine razgovara sa zaposlenim koji, uostalom, zbog šefove nagluposti mora da priđe sasvim blizu. Još nisu sve nade potonule; ako ikada budem imao sav novac koji mi je potreban da platim

dug svojih roditelja – možda će to trajati pet do šest godina – zasigurno ću to i u uraditi. Onda ćemo napraviti veliki rez. Ali za sada moram svakako da ustanem jer moj voz polazi u pet.

I on pogleda preko puta u budilnik koji je kucao na ormaru. *Gospode Bože*, pomisli. Bilo je šest i trideset a kazaljke su mirno išle napred, uskoro će biti dvadeset do sedam. Da li je moguće da budilnik nije zazvonio? Da li je moguće da je prespavao tu zvonjavu od koje se tresu nameštaj? Zasi-gurno nije spavao mirno, ali zato je spavao čvrsto. A šta sada da radi? Sledeći voz polazi u sedam sati; ako želi da stigne na taj voz mora da požuri, a kolekcija još nije ni spakovana; pride, ne oseća se posebno sveže i pokretno. Čak i kada bi stigao na voz, ne bi mogao da izbegne šefovo glasno prebacivanje jer je poslužitelj čekao kod onog voza u pet sati i već podneo izveštaj o njegovom kašnjenju. Taj poslužitelj bio je šefova podla kreatura bez kičme i razuma. A kada bi javio da je bolestan? Ipak, to bi bilo jako nezgodno i sumnjivo jer Gregor za svojih pet godina rada u službi nije bio bolestan ni jedan jedini put. Bez sumnje, šef bi došao s lekarom bolničkog osiguranja, prebacivao bi roditeljima zbog lenjosti njihovog sina, a sve prigovore podvukao pozivajući se na lekara za kojega, to se zna, postoje samo potpuno zdravi ljudi koji izbegavaju rad. Uostalom, zar ne bi u ovom slučaju bio donekle u pravu? Gregor se zaista, ako izuzmemo pospanost koja nakon dugog sna nije opravdana, osećao dobro toliko da ga je čak mučila i jaka glad.

Kada je u najvećoj brzini pomislio na sve to, a da nije mogao da se odluči da ustane – budilnik je oglasio da je dvadeset minuta do sedam – neko je pokucao na vrata pored uzglavlja kreveta.

„Gregore”, začuo se glas njegove majke. „Već je dvadeset do sedam. Zar nisi planirao da otputuješ?”

Taj blagi glas! Gregor se preplašio kada je čuo glas kojim je odgovorio. Bio je to, bez sumnje, njegov pređašnji glas,

ali u njega se, kao da dopire odnekud odozdo, mešalo nekakvo bolno cijukanje koje nije moglo da se priguši, a koje je samo u prvi mah dopuštalo rečima da ostanu jasne, da bi ih u odzvanjanju toliko razorilo da nisi znao da li si dobro čuo. Gregor je želeo da govori naširoko i da sve objasni, ali se u datim okolnostima ograničio na to da kaže: „Da, da hvala, majko, već ustajem.”

Zbog drvenih vrata promena u Gregorovom glasu spolja se, po svoj prilici, nije primetila jer se majka umirila tim objašnjenjima pa se udaljila vukući noge pri hodu. Ali ovaj kratki razgovor upozorio je ostale članove porodice da je Gregor, mimo svakog očekivanja, još uvek kod kuće i već je na jedna bočna vrata pokucao i otac, tiho ali pesnicom.

„Gregore, Gregore”, viknu, „pa šta je bilo?” Nakon nekoliko trenutaka, ponovo je opomenuo dubljim glasom: „Gregore! Gregore!”

Iza drugih bočnih vrata tiho je jadikovala sestra: „Gregore? Da nisi bolestan? Da li ti treba nešto?”

Gregor je odgovorio na obe strane: „Gotov sam”, trudeći se da koncentrisano izgovara reči i ubacuje duge pauze između pojedinih reči kako bi svom glasu oduzeo svaku upadljivost. I otac se, zaista, vratio da doručkuje, ali sestra je nastavila da šapuće: „Gregore, preklinjem te, otvori.” Međutim, Gregor nije ni pomišljao na to da joj otvori, već je sam sa sobom hvalio oprez koji je stekao na putovanjima pa je i kod kuće uveče zaključavao sva vrata.

Prvo je želeo da mirno i nesmetano ustane, obuče se i, pre svega, doručkuje, a tek posle toga da razmisli o svemu ostalom jer, kako je dobro znao, u krevetu neće ništa razumno zaključiti. Sećao se kako je već više puta u postelji osetio neki slab bol, možda prouzrokovan nezgodnim ležanjem, za koji bi se kasnije, kada bi ustao, ispostavilo da ga je samo umislio, pa je sada napeto očekivao da mu se današnja

predskazanja malo-pomalo rasplinu. Nije nimalo sumnjao u to da je promena glasa ništa drugo do predznak jake prehlade, profesionalne bolesti trgovačkih putnika.

Jednostavno je odbacio prekrivač sa sebe, samo se malo naduo i on je sam od sebe pao. Ali sve drugo postalo je teško, naročito zato što je bio tako neobično širok. Da bi se pridigao, potrebne su mu ruke i šake, a umesto njih imao je samo bezbroj nožica koje su bez prestanka izvodile najrazličitije pokrete i kojima nije mogao da vlada. Kada bi jednu hteo da savije ona bi se najpre ispružila, a kada bi mu na kraju uspelo da tom nogom učini ono što je naumio, druge nožice batrgale bi se u bolnom uzbuđenju. *Samo da se ne zadržavam u krevetu nepotrebno*, reče Gregor u sebi.

Prvo je hteo da se donjim delom tela izvuče iz kreveta, ali taj donji deo tela koji, uostalom, još nije ni video i koji nije mogao da zamisli, pokazao se kao slabo pokretljiv; išlo je sve jako sporo i kada se, napokon, skoro besan, svom snagom bacao unapred, uputio se u pogrešnom pravcu, jako se udario u donju dasku kreveta, a oštar bol koji je osetio podučio ga je tome da mu je donji deo tela možda najosetljiviji.

Zato je pokušao da se prvo gornjim delom tela iskobelja iz postelje, pa je oprezno okrenuo glavu prema ivici kreveta. Ovo je lako uspeo i, uprkos svojoj širini i težini, glomazni trup je polako pratio okretanje glave. Ali kada je konačno držao glavu u vazduhu, izvan kreveta, uplašio se da se i dalje tako povlači unapred jer, ako bi tako pao, bilo bi pravo čudo da ne povredi glavu. Baš sada nikako nije smeo da izgubi svest; pre će ostati u krevetu.

Kada se, odahnuvši posle novog napora, namestio da leži kao i pre, pa kada je video kako mu se batrgaju nožice, ako je moguće, još jače nego ranije, i pošto nije pronašao nikakvu mogućnost da u tu samovolju tela unese mir i red, opet je rekao u sebi kako nikako ne sme da ostane u postelji i

da je najpametnije da se žrtvuje ako postoji i najmanja nada da se na taj način iskobelja iz kreveta. Istovremeno, nije zaboravljao na to da je najmirnije razmišljanje mnogo bolje od očajničkih odluka. U takvim trenucima oštro je gledao u prozor, ali nažalost, pogled u jutarnju maglu, koja je zagrlila čak i drugu stranu ulice, nije pružao mnogo pouzdanja niti podstreka. *Već je sedam*, reče u sebi kada je budilnik ponovo otkucao vreme, *već je sedam a još uvek traje ta gusta magla*. Ležao je mirno na trenutak polako dišući, kao da možda od potpune tišine očekuje da vrati stvarnost, koja je sama po sebi razumljivo stanje.

No, onda će sam sebi: *Pre nego što budilnik otkuca sedam i dvadeset, moraću, bez pogovora, da napustim postelju. Uostalom, do tada će doći neko iz preduzeća da pita šta je sa mnom jer se preduzeće otvara pre sedam*. I on se spremi da se celim telom izvuče iz postelje ljuļajući ga ravnomerno celom dužinom. Ako tako padne iz kreveta glava će mu ostati nepovređena. Leđa su, čini se, tvrda; njima se, kad padne na tepih, valjda ništa neće dogoditi. Najviše briga zadavao mu je bučni tresak koji će svakako uslediti i koji će iza zatvorenih vrata izazvati, ako ne užas, a ono ipak zabrinutost. Ali to je trebalo rizikovati.

Kada je Gregor već dopola virio iz postelje – nova metoda bila je više igra nego napor, trebalo je samo da se na mahove zanjiše – palo mu je na pamet kako bi sve bilo jednostavno kada bi mu neko priskočio u pomoć. Dve snažne osobe – pomišljao je na oca i na služavku – bile bi sasvim dovoljne; morale bi samo da provuku ruke ispod njegovih zabljenih leđa i, takoreći, da ga izvuku iz kreveta, pa da se onda sagnu nad teretom i pažljivo sačekaju da se on sam prevrne na podu, gde bi onda, po svoj prilici, njegove nožice dobile neki smisao. Međutm, bez obzira na to što su vrata zaključana, da li je zaista trebalo nekoga zvati u pomoć?

Uprkos svojoj mucu, kada je pomislio na to, nije mogao da priguši smešak.

Već je došao do toga da je pri jačim zamasima jedva održavao ravnotežu i vrlo brzo je morao konačno da odluči jer je bilo sedam i dvadeset – kada se oglasilo zvonce na kućnim vratima. *Evo nekoga iz preduzeća*, pomisli te se gotovo ukoči dok su mu se nožice još hitrije pomerale. Za trenutak, sve je ostalo mirno. *Ne otvaraju*, pomisli Gregor u sebi, zanesen nekom besmislenom nadom. Ali onda je služavka, po običaju, čvrstog koraka pošla prema vratima i otvorila. Gregoru je bilo dovoljno da čuje prvu reč posetiočevog pozdrava i već je znao ko je – prokurista glavom i bradom. Pa zašto je Gregoru bilo suđeno da radi u firmi gde se pri najbeznačajnijem propustu odmah razvija sumnja? Zar su svi zaposleni, od prvog do poslednjeg, nitkovi; zar među njima nema nijednog vrednog, odanog čoveka koji bi, ako za preduzeće ne iskoristi tek nekoliko jutarnjih sati, od griže savesti pobenavio i naprosto ne bi bio u stanju da napusti postelju? Zar zaista nije bilo dovoljno poslati šegrtu da se raspita, ako je takvo raspitivanje uopšte bilo potrebno – zar je morao doći prokurista, da se celoj porodici, koja nije ništa kriva, pokaže da se istraga ovog sumnjivog slučaja može poveriti samo prokuristinoj pameti? I više zbog uzbuđenja koje ga je obuzelo u vezi s tim razmišljanjem, nego zbog nekakve prave odluke, Gregor se iz petnih žila baci iz postelje. Čuo se snažan udarac, ali to zapravo i nije bio tresak. Tepih je malo ublažio pad, a i leđa su bila elastičnija nego što je mislio, i zato se čuo onaj tupi, nimalo neupadljivi zvuk. Nije dovoljno oprezno držao glavu te je njome lupio o pod. Okrenuo ju je i trljao o tepih od besa i bola.

„Nešto je palo unutra”, reče prokurista u zadnjoj sobi sleva. Gregor je pokušao da zamisli da li bi prokuristi moglo da se desi nešto slično kao ovo njemu danas; tu je moguć-

nost, zapravo, bilo dobro priznati. Ali kao da se čuje njegov grubi odgovor na to pitanje, prokurista u susjednoj sobi učini nekoliko koraka te se začu škripa njegovih lakovanih cipela.

Iz sobe zdesna čuo se sestrin šapat koji obaveštava Gregora: „Gregore, došao je prokurista.”

„Znam”, uzvрати Gregor, ali nije se usudio da povisi glas tako da ga sestra može čuti.

„Gregore”, reče sada otac iz susedne sobe, „došao je gospodin prokurista i raspituje se zašto nisi oputovao jutarnjim vozom. Ne znamo šta da mu kažemo. On želi da lično o tome s tobom govori. Dakle, molim te, otvori vrata. Biće ljubazan da ne zameri što je u sobi takav nered.”

„Dobro jutro, gospodine Samsa”, ljubazno se ubaci prokurista.

„Nije mu dobro”, reče majka prokuristi, dok je otac još uvek govorio pred vratima, „nije mu dobro, verujte mi, gospodine prokuristo. Zar bi Gregor inače kasnio na voz! Pa dečku se samo posao mota po glavi. Gotovo se već ljutim što nikada uveče ne izlazi; evo sada je bio osam dana u gradu ali svake večeri bio je kod kuće. Sedi s nama za stolom i mirno čita novine ili proučava vozni red. Za njega je zabava kada rezbari drvo. Tako je za dve-tri večeri izrezbario mali okvir; začudili biste se koliko je lep; visi u sobi; videćete ga čim Gregor otvori. Ja sam, uostalom, srećna što ste došli, gospodine prokuristo; mi sami ne bismo naterali Gregora da otvori vrata: toliko je tvrdoglav. I sigurno mu nije dobro, iako je jutros to poricao.”

„Evo me odmah”, reče Gregor polako i pažljivo, i ne mrdne se da mu ne bi promakla ni jedna jedina reč razgovora.

„Drugacije, milostiva gospođo, ne mogu ni ja sebi ovo da objasnim”, reče prokurista. „Nadajmo se da nije ništa ozbiljno. Iako, s druge strane, moram reći da mi poslovni ljudi – nažalost ili na sreću, kako god hoćete – iz poslovnih obzira moramo naprosto preći preko lakših oboljenja.”

„Može li, dakle, gospodin prokurista da uđe?“, upita nestrljivo otac i ponovo pokuca na vrata.

„Ne može“, odgovori Gregor. U susednoj sobi, levo, zavlada neprijatna tišina, a u sobi s desne strane sestra zajeca.

Pa zašto sestra nije otišla kod njih? Sigurno je tek sada ustala pa se još uvek nije obukla. A zašto plače? Zato što on ne ustaje i ne pušta prokuristu unutra, zato što se izlaže opasnosti, zato što mu preti opasnost da izgubi mesto i zato što će onda šef opet progoniti roditelje sa onim starim potraživanjima: izgleda da su to, za sada, suviše brige. Gregor se još uvek nalazi ovde i nije ni u snu pomišljao da napusti porodicu. Ovog trenutka leži, valjda, na tepihu, i niko ko bi znao u kom je stanju ne bi ozbiljno od njega tražio da pusti prokuristu u sobu. Neće ga valjda odmah otpustiti zbog neučtivosti, za koju bi se sigurno kasnije lako mogao naći neki dobar izgovor. Gregoru se činilo kako bi sada bilo pametnije da ga puste na miru umesto što ga uznemiravaju plaćem i nagovaranjem. Ali baš ta neizvesnost mučila je ostale i opravdavala njihovo ponašanje.

„Gospodine Samsa“, obrati mu se prokurista povišenim glasom, „pa šta se to dešava? Zabarikadirali ste se u sobi, odgovarate samo sa *da* ili *ne*, zadajete roditeljima teške i suviše brige i zanemarujete – ovo neka je samo uzgred pomenuto – svoje poslovne dužnosti, zapravo, na nečuven način. Ovde govorim u ime vaših roditelja i vašeg šefa, i molim vas najozbiljnije da mi smesta i uverljivo sve objasnite. Čudim se, zaista se čudim. Mislilo sam da vas poznajem kao mirnog i razumnog čoveka, a sada kao da to želite ismejati nekakvim neobičnim bubicama. Šef mi je, doduše, jutros nagevestio nešto o mogućem objašnjenju vašeg propusta – tiče se vama nedavno poverenog celokupnog naplaćivanja dugova – ali zaista sam svojom časnom rečju garantovao da takvo objašnjenje ne može biti istinito. Međutim, sada vidim vašu

neshvatljivu tvrdoglavost i gubim svaku volju da se i najmanje za vas zalažem. Vaš položaj nije najsigurniji. Prvo sam želeo da vam to kažem u četiri oka, ali sada kada dopuštate da ovde gubim vreme, onda ne znam zašto za to ne bi saznali i vaši poštovani roditelji. Dakle, vi ste u poslednje vreme postizali prilično nezadovoljavajuće rezultate; doduše nije sezona velikih poslova, to priznajemo, ali sezona u kojoj se ne prave nikakvi poslovi, gospodine Samsa, takva sezona uopšte ne postoji.”

„Ali, gospodine prokuristo”, povika Gregor izvan sebe i u uzbuđenju zaboravi na sve drugo, „smesta ću vam otključati. Sprečile su me mala slabost i vrtoglavica. I sada ležim u postelji. Međutim, sada se osećam sasvim sveže. Upravo izlazim iz postelje. Strpite se samo još česak! Još ne ide sve kako sam planirao, ali već mi je dobro. Kako to čoveka samo spopadne! Sinoć mi je bilo potpuno dobro, pa moji roditelji to znaju, ili bolje rekavši, već sinoć sam imao neki predosećaj. Mora da su to na meni приметili. Zašto nisam o tome obavestio preduzeće!? Ali eto, uvek misliš da ćeš preboleti a da ne ostaneš kod kuće. Gospodine prokuristo! Poštedite moje roditelje! Nema povoda za vaša prebacivanja; niko mi ni reč nije rekao o svemu tome. Možda niste pročitali poslednje narudžbine koje sam poslao. Uostalom, ja ću otputovati vozom u osam, okrepilo me je ovih nekoliko sati, gospodine prokuristo; evo me odmah u preduzeću, i budite tako dobri da to kažete i da me preporučite gospodinu šefu!”

I dok je sve to žustro mucao i jedva znao šta govori, Gregor se, valjda zbog spretnosti koju je već stekao u postelji, približio ormaru i pokušao da se uspravi. Hteo je da otvori vrata i da se pokaže i govori s prokuristom; žudeo je da sazna šta će reći drugi, koji ga sada toliko dozivaju, kada ga ugledaju. Ako se prestraše, Gregor više neće biti odgovoran i moći će da bude miran. Ali ako sve to prihvate

mirno, opet nema nikakvih razloga da se nervira, pa bi zaista, ako požuri, mogao da bude u osam na voznoj stanici. Prvo se nekoliko puta okliznuo o glatki ormar ali je, na kraju, svom snagom zamahnuo napred i stao uspravno; na bolove oko stomaka više nije obraćao pažnju, koliko god da su ga grizli. Sada se uvalio na stolicu u blizini i nožicama se čvrsto držao njenih krajeva. Tako je stekao vlast nad samim sobom i učutao jer je začuo prokuristin glas.

„Jeste li ijednu reč razumeli?“, upita prokurista roditelje, „valjda nas ne pravi budalama?“

„Zaboga“, viknu majka briznuvši u plač, „možda je teško bolestan, a mi ga mučimo. Greta!“, povika.

„Da, majko?“, javi se sestra s druge strane. Sporazumevale su se kroz Gregorovu sobu.

„Moraš odmah do lekara. Gregor je bolestan. Brzo, idi po lekara. Jesi li čula kako je sada govorio?“

„To je bio životinjski glas“, reče prokurista upadljivo tiho u odnosu na majčino vikanje.

„Ana! Ana!“, uzviknu otac kroz predsoblje u kuhinju i pljesnu rukama. „Odmah po bravara!“

Već su obe žene trčale kroz predsoblje – kako li se sestra brže-bolje obukla? – i naglo se otvoriše kućna vrata. Nije se ni čulo kada su se vrata zalupila, možda su ostala otvorena, tako je to u stanovima u kojima se dešava velika nesreća.

Gregor je bio sve mirniji. Reči mu se, doduše, više nisu mogle razumeti, iako su se njemu činile dosta jasnije, još jasnije nego prethodne, možda zbog toga što se uho na njih priviklo. Sada su već svi verovali da s njim nešto nije u redu, te su svi bili spremni da pomognu. Prijale su mu ozbiljnost i sigurnost s kojima su preduzete sve pripreme. Opet se osećao kao da je u krugu ljudi te je od obojice, od lekara i od bravara, iako ih nije tačno razlikovao, očekivao sjajne i zapanjujuće poduhvate. Da bi u bitnim trenucima koji su

se bližili bio što čistijeg glasa, pomalo se iskašljavao, ali se trudio da to čini sasvim prigušeno jer je možda i taj šum zvučao drugačije od ljudskog kašlja. U susednoj sobi zavaljala je potpuna tišina. Možda su roditelji sedeli za stolom s prokuristom i nešto šaputali, možda su svi prisluškivali naslonjeni na vrata.

Gregor se polako, zajedno sa stolicom, dovukao do vrata, pustio je i bacio se na vrata i držao se uspravno, prislonjen na njih – stopala njegovih nožica bila su malko lepljiva – odmarao se od napora. Latio se posla da ustima okrene ključ u bravi. Nažalost, činilo se da nema prave zube – čime će onda uhvatiti ključ? – ipak su mu čeljusti bile vrlo snažne; pomoću njih je zaista pokretao ključ, ali nije pazio na to da će se time svakako na neki način povrediti jer mu je iz usta navirala nekakva tamna tečnost, cedila se po ključu i kapljala na pod.

„Čujte samo”, reče prokurista u susednoj sobi, „okreće ključ.”

To je za Gregora bilo veliko ohrabrenje; ali trebalo je svi da mu dovikuju: *Samo hrabro, Gregore, prioni na bravu!* Zamišljajući kako mu svi napeto prate napore, skupivši svu preostalu snagu, kao mahnit bacio se na ključ. Kako se ključ okretao, tako je on obigravao oko brave; sada se još samo ustima držao uspravno i, prema potrebi, vešao se o ključ ili ga pritiskao celom težinom svog tela. Kada je jezičak brave konačno škljocnuo zvonkim zvukom, Gregor je potpuno živnuo. Uzdahnuvši, rekao je sebi: *Bravar mi, dakle, nije potreban*, te položi glavu na kvaku da bi potpuno otvorio vrata.

Pošto je bio primoran da na taj način otvori vrata, on se iza njih nije video ni kada su bila već širom otvorena. Prvo je morao da se polako okrene oko jednog krila, i to vrlo oprezno, kako ne bi ušao u sobu nezgrapno bubnuvši na pod. Još je bio zaokupljen ovom mučnom kretnjom, pa nije imao

vremena da obrati pažnju na bilo šta drugo kada je začuo da se prokuristi otelo jedno glasno: „Oh!” – zvučalo je kao šum vetra – a onda ga je i video kako, on koji je bio najbliže vratima, šakom pritiska otvorena usta i polako uzmiče kao da ga tera nevidljiva, ravnomerno delotvorna sila. Majka je – ona je, uprkos prokuristinom prisustvu, stajala tu, razbarušene, još od spavanja raščupane kose i sklopljenih ruku – pogledala najpre u oca a zatim pošla dva koraka do Gregora i srušila se na pod, usred suknji koje su se širile oko nje, s licem zaronjenim u grudi. Otac je, s neprijateljskim izrazom lica stiskao pesnicu kao da želi da Gregora odgura natragu u sobu, zatim se okrenuo po dnevnom boravku, zaklonio oči rukama i zaplakao tako da su mu se snažne grudi zatresle.

